

GEORGE ENESCU
FESTIVAL

9 septembrie, ora 13.00

Generozitate prin muzică

27 august - 24 septembrie 2023
festivalenescu.ro

Program

SERIA ORCHESTRELOR ROMÂNEȘTI

Sala Radio

ORCHESTRA FILARMONICII BANATUL DIN TIMIȘOARA

MARTIJN DENDIEVEL dirijor

CVARTETUL ARCADIA

Pop *Hore* pentru orchestră

Lento e pesante / Allegro gioioso / Adagio / Drammatico

Adams *Absolute Jest* – Concert pentru cvartet de coarde și orchestră

Weinberg *Rapsodia pe teme moldovenești*

Șostakovici Simfonia nr. 9 în mi bemol major op. 70

Allegro / Moderato / Presto / Largo / Allegretto – Allegro

Adrian Pop (n. 1951): Hore pentru orchestră

Cuvântul autorului: „Sua *Hore* pentru orchestră este alcătuită din patru mișcări cu substrat coregrafic, ce debutează cu un *Prolog* tensionat, care pe fondul unei pulsații de marș funebru sugerează anticipativ înclăștări dramatice. Secțiunea a doua (care este cea mai extinsă și care dă titlul lucrării, *Hore*) se înfiripă ca un tablou al începutului de zi, urmat de două dansuri cu vădit caracter folcloric. Prin opoziție cu atmosfera din *Prolog*, această mișcarea respiră bucurie, tonicitate și dinamism. Partea a treia, *Intermezzo*, instalează o atmosferă intimă, evocând distant un cântec de leagăn duios, cu o umbră de tristețe. Ultima secțiune, *Final*, readuce caracterul de dans, de această dată viguros, bărbătesc, cu numeroase asimetrii și izbucniri energice, chiar agresive, constituind astfel un pandant expresiv și o dezvoltare a momentului dramatic din *Prolog*. În intenția componistică, melodia se află permanent în prim plan. Firul acesteia se pliază uneori pe elemente folclorice autentice (în mișcarea *Hore*), dar cel mai adesea pe idei muzicale de inspirație liberă, ce păstrează însă reflexele caracterului popular, mai vădit sau mai voalat. Evoluând între limpezimea sonoră de spontană accesibilitate și accentele expresioniste, limbajul armonic este unul modal, adecvat surselor inspiratoare și apt de a menține atât unitatea de stil a lucrării cât și amprenta sa românească”.

John Adams (n. 1947): Absolute Jest (2012)

Absolute Jest este un concert pentru cvartet de coarde și orchestră, scris de compozitorul american John Adams a cărui muzică își are rădăcinile în estetica minimalistă. Adams este cunoscut pentru lucrările sale simfonice dar mai ales pentru cele 9 opere pe subiecte moderne: *Nixon în China*, *Doctor atomic* iar recent (2022) *Antoniou și Cleopatra*.

Absolute Jest se desfășoară într-o singură mișcare care durează cca. 25 de minute și înglobează, într-un material propriu, muzică din creația lui Beethoven. Ideea acestei lucrări își are obârșia în creația de tip neoclasic *Pulcinella* scrisă de Stravinsky. În același spirit, Adams introduce în *Absolut Jest* citate „vechi” (scherzo-urile din cvartetele Op. 131 și 135, *Marea Fugă*, Simfonia a IX-a și *Sonata Waldstein*) într-o țesătură originală, cu totul nouă. În ceea ce privește titlul piesei, *Jest* ar trebui înțeles în termenii semnificației sale latine, gesta: „fapte, fapte, fapte”.

Caracterul general al piesei este hiperactiv, iar texturile au o mare densitate, datorită complexității ritmice și contrapunctice specifice gândirii lui Adams. Folosirea orchestrei este surprinzătoare, plină de imaginație, iar pianul, harpa și clopoței se remarcă prin intervenții simple, pure, în scopul stabilirii unor conexiuni cu muzica lui Beethoven. Armoniile și texturile își au originea în arsenalul post-minimalist al lui Adams, în timp ce materialele tematice sunt ale lui Beethoven. De cele mai multe ori cele două se întrepătrund cu atâta măiestrie încât este greu de realizat unde se oprește unul și începe celălalt.

Program

Mieczysław Weinberg (1916-1996): *Rapsodia pe teme moldovenești* op. 47/1

Weinberg s-a născut la Varșovia din părinți originari din Basarabia, actuala Republică Moldova. Cu excepția lui Mieczysław, care a scăpat la timp, părinții și sora lui au fost uciși de naziști după invadarea Poloniei. Partidul Comunist Sovietic a îndemnat întotdeauna compozitorii să folosească melodii din diferitele tradiții etnice ale țării. Era firesc ca Weinberg să se îndrepte către Moldova, locul de naștere al părinților săi, anexat de Uniunea Sovietică în 1940.

Obediența față de bine cunoscuta rezoluție a Partidului și a directivele politice din anul 1948 a fost cel mai grav și amenințător moment pentru cei mai renumiți compozitori ai țării. Weinberg era prea tânăr pentru a fi eliminat prin cenzură, dar a fost implicat inclus în rândurile „formaliștilor” condamnați. Mai mult, socrul său, un artist notoriu a fost ucis la Minsk la ordinul direct al lui Stalin. Acestea sunt împrejurările istorice în care a fost scrisă *Rapsodia pe teme moldovenești*.

Lucrarea are câteva teme din folclorul românesc, dar secțiunea finală aduce în atenție caracterul unei melodii înflăcărate, inconfundabile, de dans klezmer evreiesc. Rapsodia are o pagină introductivă sumbră, o structură complexă din care autorul extrage tronsoanele pe care dorește să le modifice. Orchestrația este când aerisită, în cea mai bună tradiție șostakoviciană, când strălucitoare, opulentă, cu elemente descriptive, care ar fi deosebit de bună pentru o lucrare coregrafică. Remarcabilă și interesantă este tranziția de la linia melodică de esență românească spre cea cu caracter evreiesc care capătă acea caracteristică, datorită unei orchestrații specifice, în care clarinetul și ornamentica joacă un rol determinant.

Dmitri Șostakovici (1906-1975): Simfonia nr. 9 în mi bemol major op. 70

Simfonia cu numărul 9 a fost scrisă de Șostakovici în 1945 și s-ar fi dorit a fi un semn artistic „închinat” victoriei URSS asupra Germaniei naziste. Se pare că și în corpusul șostakovician lucrarea este neobișnuit de scurtă, plină de sarcasm și se termină cu un marș de circ în loc de un marș triumfal. Într-adevăr, după premiera acestei simfonii care a înșelat așteptările, atât ale politicilor, cât și ale criticii binevoitoare, Șostakovici nu a mai scris simfonii până după moartea lui Stalin.

Simfonia are 5 părți, ultimele 3 cântându-se fără întrerupere. Prima mișcare începe cu o temă simplă, săracă, enunțată de viori, care spulberă instantaneu orice idee de monumentalitate. Intrarea tobei și a unui trombon (care repetă lugubru aceleași două note, iar și iar) anunță a doua temă cu trăsături de marș. Mravinsky a comentat că frivolitatea acestei teme sugerează un "filistin" mulțumit de sine, cu mintea îngustă". A doua mișcare începe cu un solo lung de clarinet la care se alătură treptat tot mai mulți suflători. Coardele intervin cu o temă legănată. După un punct culminant revine melodia de deschidere, de data aceasta enunțată de flaut. A treia mișcare începe cu o temă rapidă și veselă plasată la clarinet. Urmează o figurație a coardelor, deasupra căreia apare un solo teatral de trompetă, plin de bravadă. Muzica scade în intensitate, devine mai lentă, dizolvându-se în următoarea mișcare. A patra parte este mai lentă și reprezintă miezul plin de suflet al simfoniei; aici se regăsește „veritabilul lirism și profunda tristețe” caracteristice sensibilității compozitorului. Fagotul introduce tema principală cu caracter grotesc a părții a cincea, *Finale*. Sub spectacolul de veselie se află o neliniște profundă care izbucnește la punctul culminant al mișcării. Finalul se termină cu o versiune satirică a temei principale.

Corina Bura

Orchestra

În 1947, prin decretul Regelui Mihai I al României, este înființată **Filarmonica Banatul Timișoara**. Primul Concert Festiv a avut loc pe 27 aprilie 1947, la zece zile după actul înființării propriu-zise. Repertoriul a inclus lucrări de S. V. Drăgoi (*Divertisment rustic; Dans și Cântec de nuntă*), A. K. Liadov (*Opt cântece rusești*) și R. Wagner (*Maeștrii cântăreți*).

Prima stagiune de concerte (26 octombrie 1947) a cuprins lucrări românești, fapt ce relevă importanța pe care Filarmonica a oferit-o muzicii românești, asumându-și calitatea de promotor al culturii și identității culturale.

De-a lungul timpului, Filarmonica a colaborat cu dirijori precum Constantin Bugeanu, colonelul Iosif Klein, László Somagyi, Traian Mihăilescu, Egizzio Masini, Alfred Mendelsohn și Constantin Sivestri. Printre soliști se numără Elise Cserfalvy (violonistă), Monique de la Bruchollerie (pianistă), Ion Voicu (violonist), Miloš Sadlo (violoncelist), Ecaterina Vâlcovici (soprană), Radu Aldulescu (violoncelist).

Alături de dirijorii permanenți Mircea Popa și Paul Popescu, Filarmonica a colaborat cu numeroși artiști de renume. Au urcat pe podiumul dirijoral Constantin Silvestri, Constantin Bobescu, Atanasie Margaritoff (Bulgaria), Theodor Rogalski, George Georgescu, Jean Bobescu, Edgar Cosma, Sergiu Celibidache, Mihai Brediceanu, Emanuel Elenescu, Nicolae Boboc, Mircea Basarab, Antonin Ciolan, Nicolae Brânzeu, Radu Botez.

Totodată, Filarmonica a concertat alături de pianiști (Mândru Katz, Leo Freund, Ella Philipp, Grete Miletineanu, Jesette Hârsu, Xenia Moscu, Valentin Gheorghiu, Gheorghe Halmoș, Sylvia Șerbescu, Sanda Bobescu, Alexandru Demetriad, Corneliu Gheorghiu, Miron Șoarec, Dan Grigore, Elisabeth Leonskaja), violoniști (Ion Voicu, Virgil Pop, Lucian Savin, Nicolae Drăgoi, Mihai Constantinescu, Ștefan Gheorghiu, Mircea Săulescu, Ștefan Ruha) și violonceliști (Radu Aldulescu și Vladimir Orlov) reputați.

În stagiunea 2022-2023, Filarmonica Banatul Timișoara a concertat alături de dirijori de renume, precum Gabriel Bebeșelea (Dirijor în Rezidență în anul 2023 al Filarmonicii Banatul Timișoara), Róbert Farkas (Dirijor principal invitat al Filarmonicii Banatul Timișoara), Stefan Geiger (Dirijor principal invitat al Filarmonicii Banatul Timișoara în stagiunea 2022-2023), Cristian Măcelaru (Dirijor principal al Orchestrei WDR Sinfonieorchester din Köln, director artistic al Orchestrei Naționale a Franței, director artistic al Festivalului Internațional „George Enescu”), Sasha Goetzl, Ruben Gazarian, Radu Paponiu, David Crescenzi, Valentin Uryupin, Sander Teepens, Walter Hilgers, Huba Hollókői, Sergey Simakov, Dionysis Grammenos, Gheorghe Costin, dar și cu soliști apreciați în întreaga lume: Andrei Ioniță (solist în Rezidență al Filarmonicii Banatul Timișoara pentru anul 2023 - Capitală Europeană a Culturii), Wynton Marsalis, David Fray, Nicola Benedetti, Sarah Nemțanu, Alexander Boldakev, Rosanne Philippens, Szimon Nehring, Bryan Cheng, Máté Szücs, Alexandru Tomescu, Florin Iliescu, Ionuț Podgoreanu și Felicia Greciuc.

Martijn Dendievel este câștigător al premiului Deutscher Dirigenten 2021, precum și laureat al Competiției LSO Donatella Flick. În prezent este dirijor asociat al Symfonieorkest Vlaanderen și urmează cursurile de dirijat la Hochschule für Musik Franz Liszt din Weimar cu profesorii Nicolás Pasquet și Ekhart Wycik.

Martijn debutează alături de Symfonieorkest Vlaanderen, Teatro Comunale Bologna și Philharmonie Zuidnederland. În această stagiune, Martijn va debuta alături de Nürnberger Symphoniker, Württembergische Philharmonie Reutlingen, Orchestre Philharmonique Royal de Liège, MDR Symphony Orchestra și Hofer Symphoniker.

În ultimii ani, Martijn a dirijat Royal Concertgebouw Orchestra, London Symphony Orchestra, Zürich Tonhalle Orchester, WDR Orchester Köln, Gürzenich Orchester Köln, Antwerp Symphony Orchestra, Dortmund Philharmonic și Bremen Philharmonic, Belgian National Orchestra, Jena Philharmonic și Staatskapelle Weimar.

A fost selectat între „Maestros von Morgen” în cadrul Forum Dirigieren al Consiliului Muzical German și a primit îndrumare de la mentori precum Bernard Haitink, Ivan Fischer, Edo de Waart, Paavo Järvi și Christian Thielemann.

Crescut într-o familie de muzicieni, el a manifestat de la o vârstă fragedă interes pentru muzică, la vârsta de trei ani începând deja să cânte la vioară. Câțiva ani mai târziu, a trecut de la vioară la violoncel și și-a început studiile muzicale la Conservatorul de Muzică din Bruges. În același an, a început să cânte la flaut și la percuție. Pe lângă limbajul muzical, Martijn vorbește fluent olandeză, franceză, italiană, germană, engleză, spaniolă și suedeză.

Prima experiență dirijorală a sa a avut loc la vârsta de 11 ani, când a dirijat o mică orchestră de coarde în Lauwe, Belgia. A început apoi să studieze cu Kristof Van Grysperre, primul său profesor de pian și dirijat. În 2010, Martijn a participat la un masterclass de 4 săptămâni ca ucenic dirijor în Los Angeles, conducând două spectacole cu Intimate Opera Orchestra.

Ca parte a studiilor sale de dirijat, Martijn a fost selectat să participe la Proiectul Euroclasic, dirijând *Tod und Verklärung* de Strauss cu Orchestra Simfonică a Conservatorului din Bruxelles.

În 2014, a dirijat premiera operei de cameră *La Forêt* de Baudouin de Jaer, ceea ce a dus la debutul său la Palais des Beaux-Arts din Bruxelles, unde a dirijat premiera mondială a operei *Cities – Springs of Diversities* de același compozitor.

Martijn Dendievel a fost directorul muzical al Festivalului de Muzică Minimală de la Weimar, pe care l-a organizat cu ocazia celei de-a 80-a aniversări a compozitorului american Steve Reich.

Din 2016 până în 2020 a fost dirijor principal invitat al Orchestrei Academice din Halle. De asemenea, a avut apariții ca invitat alături de Symfonieorkest Vlaanderen, Orchestra Națională a Belgiei, Filarmonica din Jena, Filarmonica din Turingia Gotha-Eisenach, Staatskapelle Weimar, Luzern Festival Strings și Brussels Sinfonietta. A dirijat Orchestra Regală Concertgebouw, Orchestra Simfonică din Londra, Orchestra Tonhalle din Zurich, Orchestra WDR din Köln, Orchestra Gurzenich din Köln, Orchestra Simfonică din Anvers, Filarmonie Hradec Králové, Filarmonica din Dortmund și Filarmonica din Bremen. În decembrie 2019 și-a făcut debutul ca dirijor la Concertgebouw Amsterdam, alături de Symfonieorkest Vlaanderen și de pianistul Severin von Eckardstein.

©Thomas Beyerlein

Ansamblu

Laureat la Osaka International Chamber Music Competition (2014), Wigmore Hall London International String Quartet Competition (2012) și International Chamber Music Competition Hamburg (2009), **Cvartetul Arcadia** a devenit în scurt timp unul dintre cele mai spectaculoase ansambluri ale generației sale. A fost înființat în 2006 pe băncile Academiei de Muzică „Gheorghe Dima”, de muzicieni care ulterior au devenit absolvenți ai cursurilor postuniversitare de la Universitatea de Muzică și Arte Dramatice de la Viena și membri Alumni ai European Chamber Music Academy. Până în prezent, cvartetul a susținut numeroase reprezentații la nivel internațional. Din aprilie 2015 este cvartet în rezidență la Centrul Național de Artă „Tinerimea Română” din București, unde activează și în prezent, având de-a lungul timpului colaborări cu mulți artiști de renume printre care Diana Ligeti, Amit Peled, Sarah Chang, Robert Levin, János Bálint și Cvartetul Belcea.

Cvartetul Arcadia a început colaborarea cu casa de discuri Chandos în Septembrie 2017, cu care a lansat un album ce cuprinde integrala cvartetelor de Béla Bartók. Recent, un nou proiect a prins contur, și anume înregistrarea celor 17 cvartete compuse de Mieczysław Weinberg. Primul volum lansat în ianuarie 2021 a câștigat Preis der deutschen Schallplattenkritik și a fost nominalizat la premiile ICMA 2022, ajungând în finala categoriei muzică de cameră. Volumul 2, lansat în mai 2022, este apreciat de Financial Times, lăudând prestația de prim rang a Cvartetului Arcadia, finalist la categoria muzică de cameră pentru Limelight Recording of the Year 2022; iar cel de-al treilea volum lansat în aprilie anul curent a primit distincția Diapason d'Or.

Dorința membrilor Cvartetului Arcadia de a promova muzica clasică la cel mai înalt nivel și de a împărtăși experiențele lor cu generațiile viitoare de muzicieni a dat naștere atelierului de muzică de cameră numit Arcadia Chamber Music Classes - o serie de cursuri de măiestrie cu frecvență anuală, dedicate formațiilor camerale cu coarde, ce oferă tinerilor îndrumare și sprijin profesional.

Membrii cvartetului Arcadia sunt:

Ana Török Vioară

Răsvan Dumitru Vioară

Traian Boală Violă

Zsolt Török Violoncel